

УДК: 1:37.01/378.014(477)

Філософія студентоцентрованого навчання приватної вищої освіти в Україні

Т.Г.КУПРІЙ

Київський університет ім. Б. Грінченка, м. Київ, Україна, E-mail: kupriyt@ukr.net

Авторське резюме

У статті аналізується процес студентоцентрованого навчання в приватному вищому навчальному закладі України, його нормативна, освітня, суспільна і філософська інтенція в сучасних реаліях. На основі філософського розуміння сутності освіти як студентоцентрованої квінтесенції у сучасному суспільстві, її феноменологічної ваги, автор намагається сформулювати базові засади індивідуального, особистісно орієнтованого підходу діяльності вищої приватної школи. Аналіз існуючих надбань та проєктивних результатів освітньої інституції суспільного блага - вищого навчального закладу приватної форми визначають розробку світоглядно-ціннісних та загальнотеоретичних аспектів навчальної та соціальної роботи в контексті глобалізованого світу. Проблематизується престиж ВНЗ, визнання його торговельної марки (диплома) роботодавцями; якість процесу навчання; можливості для наукових досліджень; матеріально-технічна база; наявність спеціальних (унікальних) освітніх програм. Актуалізуються хронічні проблеми постосвітньої депривації, які протягом багатьох років не надавали можливості випускникам вищих навчальних закладів реалізуватися на ринку праці. Визначаються ефективні складові вищої приватної школи в Україні. Засади наукового аналізу і синтезу при використанні структурно-функціонального та статистичного методів, а також методу порівняльного аналізу дозволили автору дослідити успішні й ефективні впровадження навчання приватної школи в Україні.

Ключові слова: студентоцентроване навчання, приватна вища школа, інновації, працевлаштування випускників, якість навчання, ефективність навчання, конкурентоспроможність на ринку праці

Philosophy of student centered approach private higher education in Ukraine

T.H. KUPRII

B.Grinchenko Kyiv university, Kyiv, Ukraine, E-mail: kupriyt@ukr.net

Abstract

In the article the process of student centered approach is analysed in private higher educational establishment of Ukraine, him normative, educational, public and philosophical intenti in modern realities. On the basis of the philosophical understanding of essence of education as student centered quintessence in modern society, it phenomenological weight, an author tries to formulate base principles of individual, personality oriented approach of activity of higher private school. Analysis of existent properties and project's results of educational institution of public benefit - higher educational establishment of private form, determine development of the view-valued and in-theoretical aspects of educational and social work in the context of the globalizing world. A Problem solve prestige of higher school, confession of him trade mark (diploma) by employers; quality of process of studies; possibilities are for scientific researches; material and technical base; presence of the special (unique) educational programs. The chronic problems of educational deprivation updated, which during many years did not give possibility the graduating students of higher educational establishments to be realized at the market of labour. The effective constituents of higher private school are determined in Ukraine. Principles of scientific analysis and synthesis at the use of structurally functional and statistical methods, and also it was allowed the method of comparative analysis to probe successful and effective introductions of studies of private school an author in Ukraine.

Keywords: student centered approach, private higher school, innovations, employments of graduating students, quality of studies, efficiency of studies, competitiveness, are at the market of labour.

Постановка проблеми. Студентоцентроване навчання відображає нову парадигму вищої освіти, формулює суть та підґрунтя інноваційного підходу до процесу навчання студента як конкурентоспроможного, «привабливого» для працедавців спеціаліста. Потенційний роботодавець вимагає від кваліфікованих працівників володіння не тільки спеціальними знаннями, але і якостями, що забезпечують їх професійну мобільність, уміння швидко переключатися з одного виду праці на інший і суміщати різні трудові функції.

В основу студентоцентрованого навчання

покладено ідею максимального забезпечення студентам їх шансів отримати перше місце на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у працедавців, задоволення тим самим актуальних потреб останніх. В умовах надзвичайно динамічного ринку праці, покликаного глобальними змінами на початку XXI ст., співпраця освітян та працедавців у професійній реалізації випускників набуває особливої важливості.

Результати теоретичного аналізу проблеми Питання студентоцентрованого навчання є актуальним у світі модернізації вищої освіти України та загострення конкуренції серед ви-

© Т.Г.Купрій, 2015

шів. Серед найбільш вагомих досліджень, які висвітлюють питання якості підготовки у вишах, слід відзначити праці таких дослідників: А. А. Мельниченко [5], Ю. М. Рашкевич [7], О. І. Шаров [10] та інші. З огляду на це, проблеми якості навчання у приватній вищій школі є об'єктом дослідження таких вітчизняних дослідників, як В. Астахової [1; 2], Б. Корольова [3], І. Кукурудзи [4], О. Сидоренко [9]. Однак, незважаючи на значні напрацювання філософсько-педагогічних аспектів розвитку вищої освіти недержавної форми власності в Україні, накопичений вченими, існує потреба у додатковому висвітленні у науковій літературі питань процесу функціонування та розвитку приватних вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг України.

Метою дослідження є аналіз успішних складових пропозиції приватних вищих навчальних закладів у конкурентоспроможних фахівцях через встановлення передумов для стратегічного, якісного партнерства з роботодавцями.

Виклад основного матеріалу. У низці джерел підтверджується той факт, що студентоцентроване навчання передбачає розширення прав і можливостей тих, хто навчається, розробку нових підходів до викладання і навчання, навчальних програм, що відбуваються практичний бік реалізації компетентного підходу у вищій освіті. Такий стан речей сприяє підвищенню відповідальності вищих навчальних закладів за кінцевий результат підготовки спеціалістів, відповідність високим академічним та етичним стандартам, культурним та інтелектуальним запитам суспільства. Із зростанням рівня життя населення, вдосконалення освітніх систем і механізму ринкових відносин у класичному маркетинговому трикутнику «якість – ціна – сервіс» якість освіти і сервіс освітніх послуг стануть основними чинниками конкурентоспроможності ВНЗ та їхніх випускників. На європейському освітянському просторі, зокрема і завдяки Болонському процесу, широко пропагується та впроваджується спосіб: «орієнтація на вихід». Тобто основою та відправною точкою процесу навчання є створення моделі фахівця, який є чи буде затребуваним на ринку праці, що має забезпечити його високу придатність до працевлаштування. Таким чином, аналіз потреб ринку праці та створення моделі спеціаліста повинні задавати не стільки ВНЗ, скільки інші основні гравці (стейкхолдери) навчального процесу: працедавці, випускники, професійні організації тощо.

Представники працедавців, визначаючи питання здатності до працевлаштування випускників університетів, характеризують наступним чином на сьогоднішній день європейський ринок праці:

все менше стає місць праці, які можна займати протягом цілого життя; зростає відсоток

тимчасових посад, робіт у рамках окресленої тривалості проектів тощо;

знижується ступінь захищеності займаного місця праці, наслідком чого стає не тільки постійна зміна місця праці, але й пошуки його на «чужих територіях», поза основною кваліфікацією;

все частішими є випадки, коли працівник займає одночасно декілька місць праці;

постійні зміни середовища праці приводять до швидкого старіння наявних у працівника умінь та навичок праці; гострими стають проблеми вибору: стабільність чи ефективність, спеціальні знання чи широкі навички [7, с. 16].

В європейському словнику все популярнішим стає термін Employability (придатність до працевлаштування), який характеризує сукупність знань, умінь, навичок, володіння підходами для вирішення виробничої ситуації, а також здатність і бажання до неперервного вдосконалення та професійного розвитку. Придатність до працевлаштування, на думку роботодавців (переважно представників промисловості та бізнесу), є найголовнішою компетентністю випускника. Навички, що характеризують придатність до працевлаштування: рівень самоорганізації, здатність до роботи в групі, уміння виконувати конкретні завдання, навички комунікації та грамотність, знання інформаційних технологій, відображені у запитах 78 % працедавців; практичний досвід (виробнича практика) – 54 % і лише 8 % опитаних віддають пальму першості престижності ВНЗ. Тому в реальності трапляються часто випадки, коли «трієчник» в університеті робить чудову професійну кар'єру у своїй області. Наведені цифри промовисто характеризують істотні відмінності між критеріями оцінювання, які застосовуються в університетах, та критеріями ринку праці.

Цінність випускників вишів полягає не стільки в їхній професійній підготовці, скільки в умінні й бажанні отримувати нові знання. «Освіта – це фундамент, на який надбудовуються спеціальні вміння і навички, саме міцність фундаменту визначає надійність всієї конструкції», – зазначає фахівець з персоналу міжнародного автомобільного холдингу «Атлант-М» в Україні О. Дубініна. Однак роботодавці бажають, щоб студенти, зміцнюючи «фундамент», паралельно й «стіни» зводили. Директор маркетингу курорту Palmira Palace О. Фесенко зазначає, що сучасний молодий пошуковець не вміє мислити, знаходити рішення у мінливій ситуації, не вміє і не хоче вчитися працювати з людьми. В даній ситуації академічна успішність студента на практиці може бути менш затребуваною, ніж командна робота або навички ведення переговорів. Директор департаменту маркетингу й розвитку корпорації S.I.GROUP С. Поліський спершу вказує на практичний досвід, а потім на всі інші критерії

відбору: «диплом про закінчення державного чи приватного закладу – це тільки предмет для розмови, а головне – наявність професійних знань; безробітних чимало серед випускників державних і приватних вузів – це вина держави, яка не створює робочих місць; але одна справа, якщо людина отримала освіту за свої кошти, і зовсім інша, коли за рахунок бюджету» [6]. В умовах зростаючої конкуренції серед ВНЗ визначальним фактором конкурентоспроможності вищого навчального закладу є якість результатів діяльності вишу. Зацікавлений роботодавець через спільні проекти, конкурси, стипендії кращим студентам, спільні гранди, спонсорську допомогу налагоджує контакти з ВНЗ. Підготовка фахівців, що вільно володіють іноземною мовою, пройшли стажування за кордоном за міжнародними програмами обміном студентами також стимулюють потенційних працевлаштувачів на більш тісну співпрацю з освітніми інституціями. Натомість залучення підприємств-роботодавців на всіх етапах життєвого циклу освітньої послуги: погодження навчального плану; програм дисциплін; участь працівників підприємств у роботі державних екзаменаційних комісій тощо є одним з головних завдань керівництва вищої школи.

Провідними ВНЗ недержавної форми власності, які виникли на замовлення суспільства, накопичено певний досвід інноваційної діяльності, відроблено форми і методи навчально-виховного процесу, що дають змогу українським випускникам залишатися конкурентоспроможними на ринку праці. Акредитовані ВНЗ мають досить солідну матеріальну базу і значний кадровий потенціал, що дозволяє розраховувати на їхній стабільний розвиток.

Глибоке розуміння взаємозв'язку між приватною вищою школою і соціальними змінами призводить до модернізації принципів освітньої політики через інституціональну рефлексію, освіти «випереджувального розвитку», а також «зваженого консерватизму». Саме завдяки цим змінам в якісному плані рівень освіти, яку дають ПВНЗ, буде відповідати рівню освіти у провідних державних ВНЗ. Чотири принципи: «адаптивність – фундаментальність – випередження – стійкість», що закладені в динамічну модель фахівця приватного ВНЗ як інституту ринкової економіки, створять умови для виховання і підготовки якісно нового професіонала.

Значна кількість ВНЗ мають свої приміщення, потужні бібліотеки (зокрема електронні), видавничі центри, студенти навчаються за підручниками і навчальними посібниками своїх викладачів. Сучасну матеріально-технічну базу та видавничі центри мають такі ВНЗ: Університет економіки і права «Крок», Національна академія управління, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Львівська комерційна академія, Відкритий міжнародний

університет розвитку людини «Україна», Київський міжнародний університет, Київська школа економіки, Європейський університет, Український католицький університет, Київська гуманітарна академія та інші [8].

Маючи реальну можливість поєднувати навчання з проходженням практики саме в місцях майбутньої роботи, студенти і, відповідно, роботодавці, мають можливість краще познайомитися з потенційними майбутніми своїми працівниками. Приватні ВНЗ, як правило, мобільніше і швидше реагують на потреби ринку праці та освіти. Це виражається, наприклад, у формуванні потрібного вибіркового блоку дисциплін та добору викладачів.

Враховуючи сучасні умови розвитку економіки України, в тому числі значне зменшення державного сектора (від 0% до 30%, залежно від галузі економіки), керівництво приватних вищих навчальних закладів, за умови відсутності запитів від державних підприємств, сприяє працевлаштуванню випускників на підприємства, в установи та організації інших форм власності, оскільки вони теж є платниками податків [1, с. 8].

Якщо приватний ВНЗ ніяк не стурбований подальшою долею своїх випускників, а також рейтингом свого диплома на ринку праці – це тривожний симптом. У престижних вітчизняних приватних ВНЗ нерідко діє служба працевлаштування, що надає студентам старших курсів та випускникам вакансії на вибір, причому в відомих компаніях. Програма стажування «Трансфер інновацій. Вихід на ринки ЄС» разом з польським центром BusinessWeek діє в Україні з 2009 року. Запрошені і представлені роботодавцям, учасники нерідко знаходять після семінарів перше робоче місце, єдине шкода, що не в Україні. Академічне бюро кар'єр WSIU долучилося до цього проекту і має систематичний та професійний характер. Бюро активно взаємодіє з установами та центрами працевлаштування різного типу.

Також приватні вищі навчальні заклади як Харківський гуманітарний університет «НУА», Європейський університет, Національна академія управління створюють свої комерційні підприємства: видавничі центри, консалтингові фірми тощо, де переважно працюють старшокурсники або випускники. В навчальних закладах створені бази даних «Випускник», за допомогою якого здійснюється моніторинг кар'єри випускників. Аналіз даних показує, що 70-90% із них працюють за спеціальністю [5].

Унікальний для України за змістом навчального процесу Українсько-американський гуманітарний інститут «Вісконсінський міжнародний університет (США) в Україні», в якому студенти оволодівають професіями менеджера та міжнародними програмами і одержують диплом одночасно двох навчальних закладів:

України та Міжнародного Християнського університету (м. Відень, Австрія) та Вісконсинського міжнародного університету (США). Навчання в цьому ВНЗ здійснюється українською та англійською мовами: викладають спеціальні дисципліни викладачі австрійського та американського ВНЗ. Студенти також мають змогу проходити мовне та професійне стажування у своїх закордонних навчальних закладах. Звернення до аналізу студентства приватних ВНЗ дозволило дійти висновку, що воно формує власне специфічне середовище, що відзначається усвідомленістю вибору професії, ВНЗ, конкретною постановкою мети здобуття освіти і, що дуже важливо, алгоритмів її досягнення. Студентів приватних ВНЗ відзначає націленість на роботу за фахом після закінчення ВНЗ.

У навчальному процесі широко застосовуються новітні технології та методики, сучасні європейські та американські підручники, банки тестів, мультимедійне обладнання, Wi-Fi доступ до Інтернету, сучасна комп'ютерна техніка, новий і постійно оновлюваний бібліотечний фонд, що дозволяють придбати позабюджетні джерела – кошти корпорацій, фондів, меценатів, надходжень від оплати за навчання. Крім основної іноземної мови (англійської, німецької, французької), додатково в багатьох ПВНЗ введено вивчення 2-ї іноземної мови, здебільшого польської [2, с. 36]. Так, у Європейському університеті, широке застосування одержали тренінгові методи навчання з усіх спеціальностей, що дає можливість сформувати цілісну концепцію підготовки фахівця – менеджера, фінансиста, економіста. Комп'ютерна ділова гра «Бізнес-курс» моделює керування підприємством, що діє в умовах, близьких до реального. Проте, існують і об'єктивні причини неефективної діяльності більшої кількості ПВНЗ в Україні. Визначення вартості та ціни

освітніх послуг приватна школа здійснює суто з урахуванням дії закону вартості та попиту і пропозиції. Наявність могутньої за чисельністю категорії контрактників у державних ВНЗ змінює співвідношення державного і приватного секторів в освіті і ще більше посилює нерівність приватних навчальних закладів (податок на прибуток, на землю, на майно; відсутність держзамовлення тощо), що значно порушує елементарні права і демократичні засади рівності. Але, оскільки приватна школа – це ринковий феномен, то вона має грати за жорсткими правилами конкурентності.

При всіх мінусах діяльності приватних ВНЗ та певний скептицизм громадської думки, переважна більшість конкурентоздатних закладів демонстрували гнучкість пошуку вільної ніші в наданні освітніх послуг, оперативність реагування на зміни в освітній галузі, потужні інноваційні можливості, індивідуальний підхід до студентів. Вони зміцнюють зв'язки із західними університетами, широко використовують їхні програми, методики, можливості обміну студентами, викладачами. Чимало фундаторів приватних ВНЗ стали справжніми освітянськими лідерами, які вболівають за свою справу. Поряд із бізнесменами від освіти працюють творчі викладачі та менеджери, які мислять по-новому, для яких були затісні рамки державної регламентованої вищої школи.

Висновок. Створюючи паралельну спадкоємність, ідея створення інноваційного навчального формату – студентоцентрованого навчання несе в собі демократичну основу, розширюючи можливості культурного вибору для людини як у здобутті професії, так і в мобільній перекваліфікації, розширенні профілю спеціальності, змінюючи таким чином соціальні гарантії зайнятості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Астахова В. Основные тенденции развития академической мобильности украинских студентов : докл. на междунар. науч.-практ. конф., Харк. гуманитар. ун-т «Нар. укр. акад.», 16–19 нояб. 2010 г. [Текст]/ В. Астахова // Новий Колегіум. – 2011. – № 2. – С. 7–10.
2. Астахова В. Приватна освіта в Україні: розмірковування «низького сезону» [Текст]/ В. Астахова // Вища школа – 2014. – № 1. – С. 32–41.
3. Корольов Б. Недержавний сектор освіти в Україні: проблеми становлення і розвитку [Текст]/ Б. Корольов // Вища освіта України. – 2003. – №1. – С. 8–14.
4. Кукурудза І. І. Ринок послуг вищої школи в Україні: стан, проблеми та перспективи / І. І. Кукурудза // Вісник Черкаського університету. Серія “Економічні науки”. Випуск 152. – Черкаси, 2009. – С. 148–163.
5. Мельниченко А.А. Випускники НТУУ «КПІ» на ринку праці: результати опитування. [Електронний ресурс] / А.А. Мельниченко – Режим доступу: <http://kpi.ua/915-9> – Назва з екрана
6. Попель С. З дипломом якого вузу роботу знайти найлегше (рейтинг) [Електронний ресурс] / С. Попель – Дата доступу: 20.05.2010 – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/359700-z-diplomom-yakogo-vuzu-robotu-znayti-naylegshe-reyting.html>
7. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія /Ю.М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
8. Рейтинги ВНЗ. Крапці приватні навчальні заклади України [Електронний ресурс] – Дата доступу: 04.07.2014 – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/25714/> – Назва з екрана
9. Сидоренко О. Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі [Текст] / О.Л. Сидоренко. – Х.: Основа, 2000. – 255 с.

10. Шаров О.І. Тенденції працевлаштування випускників ВНЗ у кризовий та посткризовий період [Текст] / О.І. Шаров // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: Матеріали четвертої Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: Дон НУЕТ, 2009. – С. 18-21

Стаття надійшла до редакції 02.03.2015

REFERENCES:

1. *Astahova V.* Osnovnye tendencyy razvitiya akademicheskoy mobilnosti ukrainskikh studentov (Main Trends of development akademicheskoy mobilnosti Ukrainian students). *Novyj Kolegium*, 2011, no. 2, pp.7-10.
2. *Astahova V.* Privatna osvita v Ukraini: rozmirkovuvanja «nyzkogo sezonu» (Private education in Ukraine thinking «low season»). *Vyshcha shkola*, 2014, no.1, pp. 32-41.
3. *Koroljov B.* Nederzhavnyj sektor osvity v Ukraini: problemy stanovlenja i rozvytku (Private sector education in Ukraine: problems of formation and development). *Vyshcha shkola*, 2003, no.1, pp. 8-14.
4. *Kukurudza I.I.* Rynok poslug vyshchoi shkoly v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy (Market services of higher education in Ukraine: Current State, Problems and Prospects) *Visnyk cherkaskogo universytetu*, issue 152, 2009, pp. 148-163.
5. *Melnychenko A.A.* Vypuskniky NTUU «KPI» na rynku prazi: rezyltaty opytuvanja. (Graduates of NTU «KPI» in the labor market: Survey). Regime to access: <http://kpi.ua/915-9>
6. *Popel S.* Z dyplomom jakogo vuzu robotu znajty najlegshe (rejtyng). З дипломом якого вузу роботу знайти найлегше (рейтинг). (From high school diploma which is easiest to find a job (Rank)). Regime to access: <http://www.unian.ua/society/359700-z-diplomom-yakogo-vuzu-robotu-znajty-naylegshe-rejting.html>
7. *Rashkevych J.M.* Bolonskyj prozes ta nova paradygma vyshchoji osvity: monografija (The Bologna Process and the new paradigm of higher education: a monograph). Lviv, 2014, 167p.
8. *Rejtyngy VNZ.* Krashchi pryvatni navchalni zaklady Ukrainy. (Ranking. The best private schools Ukraine). Regime to access: <http://osvita.ua/vnz/rating/25714/>
9. *Sydorenko O.L.* Pryvatna vyshcha osvita: shlahy Ukrainy u svitovomu vymiri (Private higher education: ways of Ukraine in the global dimension). Charkov, 2000, 255 p.
10. *Sharov O. I.* Tendenzii prazevlashtuvanja vypusknikov VNZ u kryzovyj ta post-kryzovyj period (Trends in employment of graduates in crisis and post-crisis period). *Problemy i perspektyvy prazevlashtuvanja vypusknikov vyshchoji shkoly*, Donezk, 2009, pp.18-21.

Купрій Тетяна Георгіївна – кандидат історичних наук, доцент
Київський університет ім. Б. Грінченка
Адреса: 04053, м.Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2
E-mail: kupriyt@ukr.net

Kuprii Tetyana Heorhiyivna – PhD in history, associate professor
B.Grinenko Kyiv university
Address: 18/2, Bul'varno-Kudryavs'ka Str., Kyiv, 04053, Ukraine
E-mail: kupriyt@ukr.net